

خیلواکی

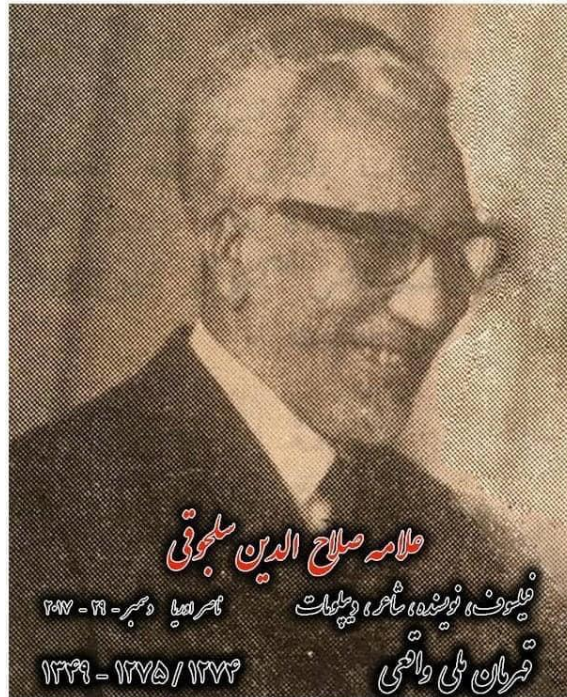
استقلال

www.esteqtaal.net

۰۲ جنوری، ۲۰۲۴

داکتر ناصر اوریا

به یاد بود یک قهرمان علم، هنر و عرفان

فیلسوف، نویسنده، شاعر و دیپلمات بزرگ افغان علامه صلاح الدین سلجوقی (۱۲۷۴ ش - ۱۳۴۹ ش) در سال ۱۲۷۴ هجری شمسی در مهد ادب و هنر، هرات باستانی چشم به جهان گشود. علامه سلجوقی با دانش دایرة المعارفی اش از نخبگان، نویسندگان، متفکرین و مفاخر افغانستان شمرده می شود، که از سجایا و ملکات منحصر به فردی برخوردار بود. علامه سلجوقی از مکتب فکری سید جمال الدین افغان متأثر بود. وی آثار، تراجم و کتاب های ارزشمندی برای مردم و میهن خویش به میراث گذاشته است که نام تعدادی آنها در ذیل ذکر است. وی علاوه بر زبان مادری، به لسان های پښتو، عربی، انگلیسی، فرانسوی، جرمنی و اردو نیز آشنایی و تسلط کامل داشت.

علامه سلجوقی با بانوی دانشمند و نامور افغان سناتور حمیرا ملکیار سلجوقی از دواج نموده بود. این دانشمند و فرهنگی گرانمایه که درطول زندگی پربارش خدمات عظیم و مؤثر برای مردم افغانستان انجام داده بود در شانزدهم جوزای سال ۱۳۴۹ چشم از جهان بست و در شهدای صالحین کابل به خاک سپرده شد.

روحش شاد و بهشت برین مکانش. ناصر اوریا

افغان نومیالی او ستر فیلسوف، لیکوال، شاعر او دیپلومات بناغلی علامه صلاح الدین سلجوقی (۱۲۷۴-۱۳۴۹) په ۱۲۷۴ لمریز هجری کال کښی د هنر او ادب زانگو، د هرات په لرغونی او تاریخی ښار کښی نړی ته سترگی پرانستی. د علامه سلجوقی افکار تر زیاد اندازی پوری د سیدجمال الدین افغان د فکری مکتب څخه متأثر وه. دا ستر لیکوال، متفکر، سیاستوال، شاعر او فیلسوف سربیره په خپلی مورنی ژبی، په پښتو، عربی، انگلیسی، فرانسوی، جرمنی او اوردو ژبو هم کامل تسلط درلود. هغه ډیر ارزښمند آثار او کتابونه لیکلی او ترجمه کړی دی چی د ځینی آثارو نومونه یی لاندی ذکر ښوی دی.

علامه سلجوقی د ستړی او نومیالی میرمنی، سناتور حمیرا ملکیار سلجوقی سره واده کړی وه. بناغلی سلجوقی د ۱۳۴۹ کال د غبرگوری د میاشتی په شپاړسمه نیټه له فانی نړی څخه سترگی پتی کړی او افغان نوی نسل ته یی ارزښتمن او تل پاتی آثار په میراث کښنودل. بناغلی سلجوقی په صالحینو شهداؤو کښی خاورو ته وسپارل ښو. روح دی ښاد او یاد دی تل پاتی وی.

معلومات بیشتر:

جناب صلاح الدین سلجوقی فرزند مفتی سراج الدین سلجوقی در سال ۱۲۷۴ هجری شمسی در شهر تاریخی و باستانی هرات در یک خانواده منور، دانشمند و متدین چشم به جهان گشود. در کودکی و نوجوانی به کسب دانش و آموختن ادبیات دری نزد پدرش بزگوارش پرداخت و همچنان در مدرسه سلجوقی های هرات به آموزش اساسات و مقدمات دروس عربی و کسب علوم متداوله آزمان پرداخت که راگشاه فراگیری علوم پیشرفته شد. سپس به کشورهای هند، پاکستان و عربستان سفر نموده و در آنجا به آموزش زبان های اردو، انگلیسی و عربی پرداخت. وی در آموزش عرفان و فلسفه همت گماشت و به مقام رفیعی در فلسفه، عرفان، الهیات و علوم مارالطبیعه دست یافت.

در سال ۱۲۹۴ هجری شمسی صلاح الدین سلجوقی بعنوان جوانترین مفتی در محکمه شرعی هرات به حیث مأمور رسمی دولت مقرر گردید. وی در سال ۱۳۰۰ هجری شمسی به حیث مدیر معارف هرات و همچنان در مقام مدیر مسؤل جریده "اتفاق اسلام" و جریده "فریاد" در زادگاهش خدمت نمود.

استاد سلجوقی در مکتب امانی منطق و ادبیات، در مکتب حبیبیه دری و عربی و در مکتب استقلال ادبیات دری را به فرزندان میهن تدریس نمود و در عین زمان عضو فعال دارالتالیف نیز بود. جناب سلجوقی در پُست های مختلف دولتی به اجرای وظایف مهم با کمال صداقت و امانتداری پرداخته است. مدتی به حیث مدیر جریده "ثروت" و چندی منحیث مدیر مطبوعات وزارت امور خارجه ایفای وظیفه نموده است. وی به حیث منشی دارالتحریر شاهی، قونسل افغانستان در بمبئی، جنرال قونسل افغانستان در دهلی و مستشار سفارت افغانستان در کراچی خدمت نموده است. در سال ۱۳۲۸ در دوره هفتم شورای ملی به عنوان وکیل منتخب شهر هرات به ولسی جرگه یا شورای ملی راه یافت.

در سال ۱۳۳۲ هجری شمسی مسؤلیت ریاست مستقل مطبوعات را به عهده گرفت. علامه صلاح الدین سلجوقی از ۱۳۳۳ تا ۱۳۴۱ به حیث سفیر افغانستان در مصر خدمت نموده و از همانجا متقاعد گردید.

علامه سلجوقی آثار فوق العاده ارزشمند اعم از کتاب ها، رساله ها و مقالات متعددی در زمینه های ادب، هنر، سیاست، علوم اجتماعی، اخلاق، فلسفه، الهیات و ماورای الطبیعه را به زبان های دری و عربی به رشته تحریر آورده است.

لست شماری از آثار و تراجم مرحوم صلاح الدین سلجوقی:

۱. جبره
۲. آئینه تجلی
۳. افکار شاعر
۴. تقویم انسان
۵. اشعار پراکنده
۶. نگاهی به زیبایی
۷. گوشه از پیغام تو
۸. مقدمه علم اخلاق

۹. تجلی خدا در افاق و انفس

۱۰. ترجمه تہذیب الاخلاق ابن مسکویہ

۱۱. نقد بیدل، دیوہنی وزارت، د دار التالیف ریاست، ۱۳۴۳

۱۲. محمد در شیرخوارگی و خُردسالی (سرگذشت یتیم جاوید) و دوازہ سؤال فلسفی. کابل سال

۱۳۴۲

کتاب محمد در شیرخوارگی و خُردسالی کہ اثر محمد شوکت التونی نویسنده شہیر مصری در دو بخش تدوین شدہ است: حدود ۶۰۰ صفحہ کتاب بہ زندگی حضرت محمد (ص) اختصاص دارد و بیش از ۲۰۰ صفحہ کتاب بہ عنوان "پیغام تو" نوشتہ مترجم است کہ بہ کتاب اضافہ شدہ است. علامہ سلجوق در این بخش کتاب بہ ۱۲ سؤال فلسفی دربارہ انسان و ماہیت انسان و نیز برخی رویداد ہای زمان پیامبر پاسخ می‌دہد.

نویسنده کتاب، شوکت التونی، در مقدمہ کتاب می نویسد کہ ہدف اصلی وی از تألیف این کتاب پرداختن بہ زندگی حضرت محمد (ص) قبل از رسیدن بہ مرحلہ نبوت و پیامبری بودہ است. وی کتاب را بہ شیوہ داستانی تدوین کردہ است و در مقدمہ کتابش آورده کہ در بلاد فرنگ ہر روز برای فرزندان کوچکش قصہ‌هایی از زندگی حضرت محمد را حکایت می‌کرد و مشاہدہ می‌کرد کہ فرزندان با چہ عشق و علاقہ ای بہ این داستان‌ها گوش فرا می‌دادند. پس بہ این فکر شد کہ چرا این قصہ ہا را برای ہمہ کودکان جہان نگوید و از آن بعد دست بہ قلم برد و بہ نوشتن زندگینامہ پیامبر گرامی پرداخت کہ نہایتاً بہ تالیف کتابی حجیم دربارہ زندگی پیامبر اکرم(ص) انجامید.

مؤلف در تدوین کتاب از منابعی چون قرآن مجید، صحیح بخاری، صحیح مسلم، تفسیر کبیر امام فخر رازی، تفسیر طبری، سیرت النبی یا حیات محمد اثر محمدحسنین ہیکل مدیر مسؤل روزنامہ الازہرام، ام النبی اثر دکتر بنت الشاطی، و دہہا منبع دیگر مراجعہ و در نگارش کتاب بہ آنها استناد کردہ است.

مترجم کتاب (علامہ سلجوقی)، کہ از جملہ چہرہ ہای نامدار عرصہ علم، ادب، عرفان و فلسفہ افغانستان است و توانستہ ضمن حفظ اصالت متن، کتاب را بہ زبان فصیح دری ترجمہ و در خدمت مردم قرار دہد.

نامہ مترجم (علامہ سلجوقی) بہ مؤلف کتاب (شوکت التونی) و پاسخ صمیمانہ وی بہ سلجوقی از جملہ مطالب جالب کتاب است کہ در ابتدای این اثر ارزشمند و خواندنی گنجانیدہ شدہ است.

علامه سلجوقی، دارای سجایا و خصایصی منحصر به فردی بود که در دیگر افراد جامعه کمتر دیده می شود.

محترم غلام حبیب نوابی شاگرد استاد سلجوقی که شماری از نامه های استاد عنوانی او نگارش یافته است، از دیدگاه خود، پیرامون خصوصیات فردی استاد سلجوقی، نکاتی را یادآور می شود که می توان آن را به عنوان دقیق ترین اطلاعات در مورد مرحوم علامه سلجوقی به شمار آورد:

"نویسنده شهیر ... دارای یک شعله سرمست از سرور و نشاط خاصی است ... و از این دارایی، گاهی زیاد پر حرکت و به وضع و حالت غیر متعارف و تمایزی به نظر می آید.

بسیار می نوشت و بسیار حرف می زد. نقد و تبصره داشت ... بسیار وسیع حرف می زد، به آواز بلند می خندد و بسیار می خندد. مرد مزاحی درجه اول است. هر نوع کلمات بی پرده و امثله و ابیات هزل آمیز از دهانش می پرد. کمتر آرامش و سکون خود را حفظ می تواند وقتی فکر کند ... کوتاه کوتاه ولی سریع و تند قدم می زند. عرض و طول اتاق یا دهلیز یا صحن عمارت را گاهی به شدت می پیماید. "بسیار به سرعت، ولی روان و صاف حرف می زند و لهجه اش از هرات ... سررشته کافی دارد".

... در امور اداری و حسابی ... دلچسپی ندارد. به اجرای کارهای (امور خانه) مایل نیست"

نوابی می افزاید:

"در شیک پوشی درجه دوم است. کم غذا می خورد، به صحت و نظافت دیگران زیاد توجه دارد. کلاه کبودچه به سر می کند، موتر می راند، در باغچه اش گل و نهال می نشاند و ... مهمان را دوست دارد و با گشاده رویی پذیرایی می کند، ریشش را بکلی نمی تراشد. از سرو پایش قیافه یک فیلسوف بسیار نظیف خوش بین و خوش طبع و زنده دل و مهربان و بشردوست خوانده می شود".

شادروان علامه سلجوقی شخصیت متواضع، روشن ضمیر و سخاوتمندی بود. او زیاد میدانست و فراوان می نگاشت. اندیشمندی بود به تمام معنی فرهیخته، آموزگاری بود وارسته، خدمتگزاری بود مصدق که وظیفه اش را به درستی انجام میداد، امانت داری امین، شاعری بود نکته سنج و عالمی بود با دانش. او علاوه بر زبان مادری اش به زبان های پشتو، عربی، انگلیسی و اردو تکلم می نمود و مترجمی بود درستکار و نویسنده ای بود که حقیق را صادقانه بیان میداشت.

علامه استاد سلجوقی دوبار ازدواج کرد: بار اول، با "میمونه" دختر سردار حبیب الله خان از احفاد سردار پُردل خان قندهاری بارکزایی پیوند زناشویی بست و از این پیوند دارای دو فرزند شد: صدیق سلجوقی که "دیپلومات" و فرزند دیگرش حامد سلجوقی که نویسنده است.

ازدواج دوم علامه صلاح الدین سلجوقی با میرمن "حمیرا ملکیار" بود که به دانش پروری، نیکوکاری و خلوص عقیده شهرت داشت. میرمن حمیرا ملکیار سلجوقی که سناتور مشرانو جرگه زمان سلطنت محمد ظاهر شاه بود، برخی از آثار استاد سلجوقی را به دست نشر سپرد و مسجد زیبایی در کنار منزلش در گذرگاه کابل جوار مکتب حبیبیه اعمار نمود.

علامه صلاح الدین سلجوقی ادیب، نویسنده، شاعر، سیاستمدار، فیلسوف و عارف نامدار افغانستان، در ۱۶ جوزای سال ۱۳۴۹ هجری شمسی داعی اجل را لبیک گفت و در شهدای صالحین جوار بالاحصار تاریخی کابل به خاک سپرده شد.

روحش شاد، یادش خدماتش جاودان و فردوس برین مقامش باد.